

Portfolio
Wijsbegeerte en ethiek III

Dieter Plaetinck
4 ELICT
dieter@plaetinck.be
Academiejaar 2006 - 2007

May 28, 2007

1 Inleiding

Ethiek speelt een vrij grote rol in mijn leven. Hoe mijn daden het welzijn van de mensen rondom mij (meer algemeen: de gemeenschap) beïnvloeden is iets waar ik regelmatig bij stilsta. Dit uit zich zowel in de keuze van handelingen en bezigheden in de vrije tijd als bij de keuze van een job.

Aangezien de keuze van een job als kandidaat industrieel ingenieur optie ICT als vanzelfsprekend de wetenschappelijke achtergrond is verbonden¹, wil ik dit even toelichten. Bij het zoeken naar een job hebben mijn ethische bedenkingen omtrent het bedrijf dat aanwerft een grote rol gespeeld. Aspecten waar ik belang aan hecht zijn - uiteraard - waar het bedrijf zelf mee bezig is en wat daardoor de gevolgen zijn voor klanten, werknemers en op een weliswaar minder rechtstreekse manier toch ook nog heel wat andere mensen. (cfr. stakeholdermodel). Maar ook minder voor de hand liggende aspecten zoals het omgaan met de rechten en plichten omtrent software en intellectuele eigendommen. Hier denk ik vooral aan de correctheid waarmee omgegaan wordt met licenties en bijhorende licentiekosten die verbonden zijn aan bestaande software. Ook de keuze van de software die gebruikt wordt speelt een rol. Zo staan enkele softwaregiganten bekend om hun minder ethische aanpak: wordt voor hun producten gekozen of voor alternatieven? Sommige bedrijven geven blijk van ethische “good-will”: dit kan gaan om het vrijgeven van eigen software (of “informatie”) als open source onder een gepaste licentie, of een verantwoord onderscheid maken in licentiekosten tussen particuliere en commerciële gebruikers. Evengoed kunnen - indien gebruik gemaakt wordt van open source - gemaakte aanpassingen teruggegeven worden aan de auteurs of aan de gemeenschap. Een aspect dat bij vele licenties optioneel is, maar wel toont dat een bedrijf soms aan meer denkt dan enkel de eigen inkomsten.

In de volgende tekst getiteld “Ethische beschouwingen bij het eindwerk” wordt het eindwerk beschouwd dat gemaakt werd door mij dit schooljaar. Het eindwerk omvat het ontwikkelen van een webwinkel. Ingebruikname van een dergelijke applicatie heeft implicaties voor vele mensen maar het meest relevant zijn toch wel de gevolgen voor de arbeiders binnen het bedrijf en voor klanten van het bedrijf. Op deze wordt dan ook de klemtoon gelegd in het artikel. Anderzijds heeft een dergelijke applicatie ook gevolgen voor het milieu, wat onrechtstreeks het welzijn van heel wat mensen beïnvloedt.

---

¹Er zijn natuurlijk altijd wel mensen die ondanks hun wetenschappelijke opleiding voor een niet- of minder-wetenschappelijke functie kiezen, maar dit is aan mij - net zoals de overgrote meerderheid van mijn collega's - niet besteed

Omdat deze aspecten algemene waarheden bevatten die voor alle bedrijven waar dan ook gelden is deze tekst dus vanuit een macro-ethisch standpunt geschreven.

In de laatste tekst tenslotte, wordt gekeken wat de begrippen “open source” en “softwarepatenten” betekenen in onze maatschappij, waar ze hun oorsprong vinden, wat hun voor- en nadelen zijn en hoe er op een ethische manier mee omgegaan kan worden. Enkele deelaspecten werden reeds aangehaald eerder in deze inleiding, maar in de derde tekst worden zij algemener behandeld. De aangekaarte problemen komen voor in aparte bedrijven en gebruikersgroepen maar er wordt ook gekeken naar de algemene tendensen van ons ethisch handelen op globale schaal. Deze tekst heeft dus zowel betrekking op het meso- als macro-gebied van het ethisch denkveld.

2 Ethische beschouwingen bij het eindwerk

Vooraleer ethische vragen over het hoe en wat rondom het eindwerk, wil ik verduidelijken waar het over gaat. Daarom vindt u hier de abstract:

Geautomatiseerde webwinkel en orderverwerking

De applicatie die in dit eindwerk wordt ontwikkeld, bestaat uit meerdere onderdelen: enerzijds de webwinkel naar de klanten toe, en anderzijds de interface voor de beheerder, welke hier naadloos moet bij aansluiten. Aanbiedingen in de webwinkel moeten eenvoudig kunnen beheerd worden, en binnengekomen bestellingen moeten zo automatisch mogelijk verwerkt worden. Bovendien moet het voor de beheerder eenvoudig zijn om leveringen te plannen, gebaseerd op de bestellingen. Allereerst zal onderzocht worden welke architectuur voor deze toepassing het meest geschikt is. De oplossing zal gekenmerkt worden door het gebruik van moderne programmeerpatronen en technologieën zoals raamwerken en data-abstractielagen. Bovendien moet onderzocht worden op welke manieren de veiligheid van de applicatie verhoogd kan worden, zodat een oplossing kan gimplementeerd worden waarbij de veiligheid en privacy van de gebruiker zo goed mogelijk verzorgd wordt. Hierbij komt ook een onderzoek naar de werking van het semantisch web en hoe het aspect trust moet aangepakt worden in de context van deze technologieën. Ook het kiezen van een degelijk hardwareplatform is een aspect van dit eindwerk. Kwaliteiten zoals prestaties, mogelijkheden, prijs en veiligheid moeten tegen elkaar afgewogen worden zodat de beste keuze kan gemaakt worden.

Trefwoorden: *Webwinkel raamwerk programmeerpatroon semantisch web*

Volgens mij zijn er drie aspecten relevant voor ethische beschouwing:

- uitsluiting van klanten die niet over de technische voorzieningen beschikken
- werk dat eerst door mensen werd gedaan wordt afgenomen door computers
- impact op het milieu

De webwinkel werd ontwikkeld in opdracht van een vleesgroothandel². De klanten zijn voornamelijk restaurants, slagers en andere groothandelaren. Ik denk dat er mag vanuit gegaan worden dat het aantal klanten die beschikt over een computer met permanente internetverbinding relatief laag is. Dit betekent dat een tamelijk groot gedeelte van de klanten nog niet over de mogelijkheid beschikt om de webwinkel te gebruiken. Deze moeten dus vasthouden aan hun oude gewoontes (telefonisch of per fax bestellingen doen) ofwel kosten maken om zowel de infrastructuur (computer, internetverbinding, elektriciteit) als eventuele opleiding van personeel te bekostigen. De kans zit erin dat hoe meer de aandacht naar de webwinkel gaat, hoe meer de klanten die hem niet (kunnen) gebruiken worden achtergesteld. Dit is vergelijkbaar met de evolutie die we kennen bij banken waar het zogenaamd e-banking en gebruik van elektronische loketten wordt gepromoot en waarbij de klassieke - persoonlijke - interacties worden verminderd. Je zou ook kunnen stellen dat dit verminderd “sociaal” contact (al was het maar via de telefoon) een negatieve invloed heeft op het welzijn van de mens, maar anderzijds denk ik dat als de handel beter (of efficiënter) loopt (dankzij oa moderne technieken zoals webwinkels) dat de mensen zich ook beter gaan voelen, en eventueel zelfs meer vrije tijd krijgen die dan kan resulteren in meer sociaal contact.

Het tweede probleem gaat over werkgelegenheid: hoe meer taken worden overgenomen door computers, hoe minder werk er overblijft voor de arbeiders. Anderzijds moet de software voor die computers worden ontwikkeld, wat meer werkgelegenheid betekent voor informatici. Wat er dus volgens mij in feite gebeurt is een verschuiving van werkgelegenheid: van “gewone” arbeid naar informatici. Dit is een aspect dat universeel is en geldt op alle vakgebieden waar informatisering wordt doorgevoerd. Voor mensen met interesse voor informatica is dit een goede zaak, voor anderen een minder goede. Anderzijds is er momenteel zowiezo nog heel wat werkgelegenheid in niet-ICT takken dus hoeft dit geen probleem te zijn.

Het derde probleem is de impact op het milieu. De applicatie wordt geïnstalleerd op een server. Om gebruik te maken van deze applicatie moeten klanten (en de beheerder) beschikken over computers. Er is dus nood aan meer computermateriaal, en er wordt meer elektriciteit verbruikt om deze te laten werken. Anderzijds denk ik dat deze toenames nog zullen meevallen: klanten die al een pc hebben kunnen die blijven gebruiken, en voor wie er nog geen heeft is deze applicatie misschien een reden om toch tot de aankoop

---

²Over de ethische kwesties rond het kweken (om te slachten), het slachten zelf en opeten van dieren kunnen boeken geschreven worden, maar aangezien dit niet echt verband houdt met het eindwerk op zich wordt dit daarom buiten beschouwing gelaten

over te gaan, alhoewel dit ook niet altijd het geval zal zijn. De server waarop de applicatie draait wordt bovendien gedeeld: op dezelfde server draaien nog vele andere webapplicaties en websites. Het is dus geen plotse toename van verbruik van *resources* (zowel elektriciteit als grondstoffen benodigd voor het bouwen van computers) maar eerder een algemene tendens die evenredig is met de globale informatisering. En naar mijn mening is deze het wel waard, zolang er voldoende aandacht gaat naar onder andere recyclage en groene energie. Bovendien kunnen - indien enkele standaarden uit de computerhardware-wereld herzien worden - efficiëntere voedingen gebouwd worden[1] zodat er minder elektriciteit verbruikt wordt. Volgens mij zijn er dus genoeg manieren om het milieu minder te belasten zonder informatisering te hard te moeten tegengaan.

Anderzijds kan het elektronisch maken van bestellingen ook een vermindering in papierverbruik betekenen indien eerder bestellingen per fax gemaakt worden. Ik vrees echter wel dat deze besparing vrij klein zal uitvallen.

Conclusie

Persoonlijk denk ik dat zolang de bedrijven die webwinkels in gebruik nemen nog steeds de mogelijkheid voorzien hun klanten een gelijkaardige service te geven als voordien (bvb wanneer bestellingen via telefoon of fax geregeld worden) er geen ethische problemen zijn. De impact op het milieu is er, maar kan aangepakt of gecompenseerd worden door andere maatregelen (groene energie, efficiëntere machines in de industrie, efficiëntere voedingen in computers,...). Werkgelegenheid is er heden ten dage nog ruim voldoende dus zie ik de verschuivingen naar de ICT-wereld helemaal niet als problematisch.

3 Softwarepatenten en Open source

3.1 Inleiding

Het issue van softwarepatenten en open source is iets waar ik al lang in geïnteresseerd ben, en dan vooral de ethische kwestie er rond. Net zoals vele andere ethische kwesties is dit een enorm complex vraagstuk. Nog complexer dan de meeste andere, misschien. Omdat er heel wat verschillende factoren zijn die allemaal met elkaar verband hebben en invloed hebben op elkaar zodat het moeilijk wordt de structuur van de kwestie uiteen te rafelen. Toch is geprobeerd de situatie te ontleden. De aspecten die in dit hoofdstuk besproken worden gaan over onder andere open source en softwarepatenten maar uiteraard komen hier verschillende andere aspecten bij kijken uit nauwverwante en verwoven domeinen.

3.2 Het probleem

3.2.1 Verouderd economisch model

Economie speelt in dit probleem een grote rol en - alhoewel ik geen econoom ben - denk ik dat ik mijn kennis er omtrent genoeg is om de situatie te begrijpen en te formuleren. Laten we beginnen met het kapitalisme, het economisch systeem dat heerst in zowat alle landen ter wereld. Wikipedia omschrijft het kapitalisme als volgt[2]:

Kapitalisme is een politiek-economisch systeem dat onder andere gekenmerkt wordt door private eigendom van de productiemiddelen (zoals: machines, grond, gebouwen, grondstoffen en arbeid). Zij die deze middelen in eigendom hebben mogen, volgens de kapitalistische visie, ook de vrucht van deze middelen hun eigendom noemen.

Het kapitalisme, in verschillende verschijningsvormen, is op dit moment het heersende economische systeem in vrijwel alle landen ter wereld. Het is sterk gerelateerd aan de liberale staatsfilosofie, die uitgaat van de individuele (politieke en economische) vrijheid, het eigendomsrecht en vrije marktwerking.

Het kapitalistisch systeem is gebaseerd op de handel in objecten die de volgende kenmerken bevatten:

- Het kost arbeid, tijd en/of geld om de objecten te produceren

- Goederen zijn schaars.³

Het eerste punt is inherent aan het feit dat goederen materiele objecten zijn. Het tweede punt wordt verklaard door deze eigenschap: bij verkoop gaan de goederen over van de ene persoon op de andere

De laatste jaren kloppen deze veronderstellingen echter niet meer voor alle verhandelbare producten: “informatie” kan eens ontworpen kosteloos - of tegen geringe kost - bijgeproduceerd worden. Bovendien: wanneer informatie verkocht wordt, bezit de nieuwe eigenaar het, maar verdwijnt het niet (persé) bij de originele eigenaar. Enkele voorbeelden van informatie zijn programmeercode van software, beeld- en geluidsmateriaal, naslagwerken en documentatie.

Het kapitalistisch systeem is echter is nog steeds intact.

Het probleem is dat het kapitalistisch systeem nog niet aangepast is aan deze nieuwe vorm van “goederen”. Waar in andere vakgebieden bedrijven geld verdienen door producten te produceren en te verkopen, kan dit bij informatie niet meer, omdat iedereen het kosteloos kan kopiëren. Bedrijven die in de informatie handelen (softwareproducenten, muzieklabellen, . . .) hebben hiervoor twee oplossingen uitgedokterd.

- Toch geld vragen voor de informatie en dmv licenties de klanten verbieden de informatie te kopiëren (behalve eventueel voor eigen gebruik)
- Patenten registreren en andere bedrijven tegenhouden gelijkaardige informatie te produceren. (Dit is vooral het geval bij softwarebedrijven)

Met het eerste item is in principe niets mis, zolang er een schappelijke prijs wordt aangerekend. Er is immers niets verkeerd aan het vergoeden van de arbeid van de originele auteurs. (Sterker nog, vanuit ethisch standpunt is juist goed dat auteurs voor hun inspanningen vergoed worden.) Zoals verder zal blijken zijn de gevolgen van deze manier van werken niet altijd even zuiver.

Het tweede item echter ligt gevoeliger. Het probleem is dat de “uitvindingen” die gepatenteerd worden vaak voor de hand liggend zijn^[4] en iedereen had kunnen bedenken of zelfs al bedacht zijn door anderen, maar gewoon niet gepatenteerd zijn. (redenen hiervoor kunnen zijn beperkte financiële middelen of gewoon het niet de behoefte hebben op het nemen van een patent). Het gebeurt soms dat op deze manier technieken die al lang in

---

³In “A new economic system for the information era”^[3] wordt dit op ludieke wijze vergeleken met de film “The gods must be crazy” wanneer bosjesmannen voor het eerst geconfronteerd worden met een item dat ze niet kunnen delen. Bovendien wordt dit ook besproken in “Community Ethics and Challenges to Intellectual Property”^[11]

de open source wereld worden gebruikt, gepatenteerd worden door bedrijven. Het feit dat bedienden van patentbureau's vaak niet over de technische kennis beschikken om de "uniekheid" van een te-patenteren techniek te beoordelen, helpt dit probleem enkel in de hand.⁴ Voor het verkrijgen van dergelijke patenten wordt dus geenszins voldaan aan de "informed consent"! Anderzijds worden op dit gebied wel maatregelen getroffen. Tweakers.net berichtte onlangs het volgende[9]:

Het Amerikaanse hoogerechtshof heeft gisteren twee beslissingen genomen die de rechten van patenthouders beperken. Zo kan een triviaal patent sneller ongeldig worden verklaard, en over buitenlandse kopieën van Amerikaanse software hoeven geen patentrechten betaald te worden.

3.2.2 Open source

Open source software is software waarbij de gebruikers van de software de broncode meegeleverd krijgen en mogen aanpassen. Vaak is open source software gratis, maar dit is hoeft niet altijd het geval te zijn. Het merendeel van de open source software is gratis en wordt door een wereldwijde gemeenschap van gebruikers continu aangepast, verbeterd en teruggegeven aan de gemeenschap. Het is dan ook vooral in deze context dat open source in deze tekst wordt gebruikt.

Er zijn echter enkele mogelijke problemen:

- Een bedrijf koopt (of downloadt gratis) open source software maar houdt zich niet aan de licentie. Het kan hier gaan om het niet teruggeven van aanpassingen die werden gemaakt voor intern gebruik, maar het kan evengoed gaan om het doorverkopen van een afgeleid - closed source - product. Aangezien de broncode gesloten is kan niemand dit te weten komen. Ook kan - zonder de licentievoorwaarden te verbreken - misbruik gemaakt worden van open source software. Verbeteringen zijn niet altijd verplicht terug te geven aan de gemeenschap maar de ethische code gebiedt dit uiteraard wel. Sommige softwarebedrijven halen hun inkomsten uit het bieden van een extra service die echter weinig meerwaarde biedt, en misbruiken bijna integraal geleverde inspanningen van vrijwilligers. William Hurley formuleert dit als volgt[10]:

---

⁴Een goed voorbeeld hiervan is het patent van LSI logic op de "dubbele gelinkte lijst": een techniek die één van de meest fundamentele datastructuren is in de ICT-wereld en dus in zo goed als alle (ook stoude) software wordt gebruikt.<http://kevinclousson.wordpress.com/2006/11/27/microsoft-and-lsi-move-over-novell-time-for-more-open-source-patents/>

Nestled between Proprietary and Freedomberg, Opensville is a utopia. Everyone who lives in the adjacent cities spends their free time in Opensville. The parks are beautiful, the shopping is amazing, and the nights are pure Vegas. Sounds like a great place, huh? One problem: no one actually wants to live there. No one wants to pay the taxes or put in the effort it takes to keep the city running. Welcome to Opensville, population zero.

Wit or truth? Why, a bit of both, of course. There are too many entities taking advantage of open source technology without giving back. Some are literally pillaging the community that butters their bread. How long before we all suffer the effects? If major project contributors were to stop work, how would that affect the industry as a whole?

Let's use the monitoring segment of systems management as an example. Several open source contributors simply download code from popular projects and then build their software, service, or company on top of it. These contributors often refer to improvements they've made. Where are these improvements? Why weren't they contributed to the community from which they took the code? Open source should be about working together for common benefit.

- Wanneer “non-inventions” (voor de hand liggende technieken) worden gepatenteerd is het onmogelijk voor anderen - zoals open source software - iets gelijkaardigs te implementeren. Ook wanneer het patent iets beslaat dat niet voor de hand ligt moeten we ons toch afvragen of verantwoord is om anderen tegen te houden het te implementeren. Er is namelijk niets verkeerd aan het feit dat een persoon of bedrijf wil gewaardeerd worden voor zijn of haar inspanningen, maar of daarom het gebruik van de technologie ook wereldwijd moet gelimiteerd worden (wat in veel gevallen de vooruitgang van de maatschappij tegenhoudt) is een andere zaak.⁵
- Closed source software zorgt voor de zogenaamde “vendor lock-in”: wanneer iets misgaat is het vaak heel moeilijk om zelf het probleem op te lossen en is men volledig afhankelijk van de verkoper, die niet altijd een goede klantenservice biedt.

---

⁵Een voorbeeld hiervan is de PDF-technologie van Adobe. Deze valt onder verschillende patenten. Echter er zijn geen licentiekosten aan verbonden en het formaat is open gemaakt zodat eender wie dus gratis implementaties kan maken van software voor het lezen of schrijven van pdf-bestanden

- Bovendien is het vrij eenvoudig voor bedrijven om hun positie te verbeteren op een manier waarover velen akkoord zullen gaan dat ze niet ethisch goed is: wanneer een bedrijf een patent op iets heeft, heeft het de macht om volledig te beslissen hoe/of/tegen welke prijs anderen zulke technologie kunnen gebruiken. Combineer dit met de mogelijkheid voor een bedrijf om zelf de prijs te bepalen op het product, dan komen we al snel tot een monopoliepositie die kunstmatig in evenwicht gehouden wordt, en die niet te vergelijken valt met de monopolieposities die we kennen vanuit de “klassieke” kapitalistische economie. In tegenstelling tot de klassieke monopolies gaat het in zulke gevallen om pure winst: de kostprijs om een bestaand product “bij te maken” is nihil wegens de voorgenoemde eigenschappen die inherent zijn aan het begrip “informatie”. Bovendien - wederom in tegenstelling tot klassieke “producten” - kan broncode van software volledig geheim gehouden worden. Dit betekent dan weer dat het moeilijk, zo niet onmogelijk wordt voor derde partijen om software te schrijven die “samen werkt” met de software in kwestie. Voor besturingssystemen is het een wettelijke verplichting om de nodige informatie bekend te maken om andere software er compatibel mee te maken, anderzijds wordt dit in praktijk vaak beperkt tot de meest strikt noodzakelijke api’s⁶ in een poging het voor derde partijen toch zo moeilijk mogelijk te maken.[5]
- Minder relevant in de context van softwarepatenten en open source, maar toch een probleem dat absoluut het vermelden waard is: Bij de aanschaf van software is vaak geen sprake van “informed consent”. Ten eerste wordt vaak misbruik gemaakt van het feit dat klanten geen weet hebben van alternatieven.⁷ Ten tweede wordt klanten vaak software opgedrongen en hun geen keuze gelaten. Dit kan gedaan worden door bijvoorbeeld fabrikanten van computerhardware voordelige tarieven aan te rekenen op voorwaarde dat ze geen alternatieven voorzien bij hun hardware.[6]

3.3 Voor- en nadelen van softwarepatenten

Samenvattend kan dus gezegd worden dat softwarepatenten personen of bedrijven in staat stellen krediet te krijgen voor hun werk, *letterlijk en figuurlijk*.

---

⁶De Application Programming Interface is de verzameling van mogelijkheden van aanroepen die beschikbaar gesteld worden aan externe software

⁷Dit probleem zien we niet enkel in de softwarewereld, maar in tal van andere vakgebieden, en is misschien wel een van de meest typische niet-ethische verkoopstechnieken

Anderzijds stellen softwarepatenten personen of bedrijven in staat onverantwoorde prijzen te rekenen en monopolies te halen.

Bovendien kan - indien gekozen wordt voor strenge licenties - vooruitgang in de maatschappij drastisch gehinderd worden. Volgend citaat komt van Peter Brown, “executive director” van de Free Software Foundation.[8]:

Although more people than ever before in the U.S. have the technical capabilities to develop software, the blight of patents prevents them from making useful advancements. As such, we need to ask, 'What is the best way to eliminate the specter of software patents so that free software development can flourish, and how do we get organized to make it happen?'

Een nog duidelijkere en algemenere uitspraak is wellicht die van Donald E. Knuth, in een open brief naar de patentencommissie van Washington.[7]

When I think of the computer programs I require daily to get my own work done, I cannot help but realize that none of them would exist today if software patents had been prevalent in the 1960s and 1970s. Changing the rules now will have the effect of freezing progress at essentially its current level. If present trends continue, the only recourse available to the majority of America's brilliant software developers will be to give up software or to emigrate. The U.S.A. will soon lose its dominant position.

3.4 Voor- en nadelen van open source

Het voordeel van vrijgave als open source ligt eerder bij de gebruikers dan bij het producerend bedrijf. De gebruiker wordt verlost van “vendor lock-in”, bovendien vaart de hele maatschappij erbij wanneer kennis wordt gedeeld: het is de bron van nieuwe, verdere ontwikkeling.

Ook voor het bedrijf dat zijn technologie opensourcet zijn er enkele voorbeelden: zoals constante “community review” waardoor de veiligheid en het aantal bugs vaak verhoogd respectievelijk gereduceerd wordt vergeleken met een gesloten code model.

Een nadeel van open source is ook dat concurrenten “ideeën kunnen opdoen” bij in het inkijken van de code van een bedrijf of van de gemeenschap. Hier is in principe niets mis mee, maar in vele gevallen betekent dit ook dat het concurrerend bedrijf meer winst zal maken, gebaseerd op de ideeën die van iemand anders komen. Dit kan nog een stapje verder gaan, wanneer

bedrijven gebruik maken van open source software maar zich niet aan de bijgeleverde licentie houden. Ook werkt closed source de zogenaamde “vendor lock-in” bij de gebruiker in de hand.

3.5 Ethische reflectie

3.5.1 Inleiding

Vanuit ethisch oogpunt zou het meest ideale geval zo zijn dat elke gebruiker zelf kan kiezen welke software hij wil gebruiken, en dat hij deze zelf kan schrijven of aanpassen. Bovendien willen we dat de maatschappij zo weinig mogelijk belemmerd wordt bij nieuwe ontwikkelingen en er dus niets in de weg staat van het verspreiden van nuttige informatie. Anderzijds is het ethisch plausibel dat softwarebedrijven vergoed worden voor hun werk, als hun producten het waard zijn om vergoed voor te worden. Het vraagstuk is hoe we deze twee strekkingen kunnen combineren. Of anders gezegd: wat zijn de ethische waarden waaraan een bedrijf zich hoort te houden zodat het zelf nog eerlijk behandeld wordt en toch de belangen van de gebruikers niet tegenwerkt.

3.5.2 De drie soorten bedrijven

Volgens mij zijn er drie soorten bedrijven:

- “klassieke” ethisch slechte bedrijven
- “klassieke” ethisch goede bedrijven
- “moderne” ethisch goede bedrijven⁸

De twee eerste bedrijven zijn niet of slecht aangepast aan de gevolgen die open source aan de wereld heeft geboden. Het zijn de bedrijven die handelen in de “informatie” zoals software. Het verschil in het ethisch goed en kwaad tussen deze bedrijven onderling herbergt zich volledig in de aspecten die reeds eerder zijn beschreven. Zo bedoel ik met de “ethisch slechte” bedrijven de bedrijven die misbruik maken van open source software (zowel expliciet, door zich niet aan de licenties te houden, of impliciet door geen bijdragen terug te leveren aan de gemeenschap waarvan het wel veel voordelen afneemt) of die patenten registreren op veel te voor de hand liggende methoden. Buiten het aspect open source en softwarepatenten zijn er nog

---

⁸Ook “moderne” ethisch slechte bedrijven zullen mogelijk zijn, maar zijn irrelevant in deze redenering

redenen om bedrijven als ethisch slecht te bestempelen, zoals het misbruik maken van de onwetendheid van de gebruikers. (geen informed consent)

Klassieke, maar ethisch goede bedrijven handelen in dezelfde materie als de eerste soort bedrijven, echter zij streven geen puur winstbejag na en houden voldoende rekening met het welzijn van de gemeenschap: zo nemen ze ofwel geen patenten, ofwel nemen ze patenten maar zorgen ze voor voldoende losse licenties (zoals Adobe deed met de PDF-technologie, zoals eerder besproken). Zij verhandelen ook hun software als open source (niet noodzakelijk gratis), zodat zowel het bedrijf als de klanten geniet van de voordelen die open source biedt. De nadelen die aan open source verbonden zijn liggen helemaal niet in het kamp van het bedrijf in kwestie, maar zijn in handen van *andere* bedrijven. Het is aan deze bedrijven om *ook* ethisch “goed” te zijn, en bijvoorbeeld geen misbruik te maken van het open sourcing van het bedrijf in kwestie.

Het derde type bedrijf, is het bedrijf dat zich volledig heeft aangepast aan de nieuwe cultuur: het leeft van *diensten*. Zo kan geld verdiend worden met het leveren van diensten zoals technische ondersteuning. De software die geleverd wordt is open source, maar is van secundair belang voor de inkomsten van het bedrijf. Enkele bedrijven zoals Red Hat of Canonical Ltd. zijn hier prima voorbeelden van.

3.5.3 Wat nu?

Bedrijven die onder de tweede of derde soort vallen zijn ethisch goed en hoeven dus geen veranderingen te ondergaan. Bedrijven van de eerste soort zijn echter ethisch slecht, en dienen bijgevolg hervormd te worden. Ik zie nu twee mogelijkheden.

- hervorming naar het tweede soort bedrijf
- hervorming naar het derde soort bedrijf

Een hervorming naar de tweede soort betekent dat alle onethische elementen in het bedrijf gezuiverd worden. Andere aspecten mogen onaangeroerd blijven. Op deze manier zal het bedrijf zorgen dat de maatschappij in het algemeen het goed heeft. Echter, zoals besproken hangt het succes van deze aanpak voor een groot stuk af van andere bedrijven, en wanneer we met onze beide voeten op de grond blijven staan, wordt het duidelijk dat deze optie daarom vrij riskant is en het bedrijf ten onder zou kunnen brengen. (wat dan weer niet “ethisch goed” is, alhoewel de schuld bij derden ligt.) In

het idealistisch geval waarbij geen bedrijf onethisch handelt is dit een prima keuze, in de reële wereld is het vrij gevaarlijk.

Het alternatief is een totale hervorming naar de derde soort: de nieuwe aanpak waarbij *diensten* centraal staan. Dit zorgt voor een stabielere positie in de markt vergeleken met de tweede soort: het succes van het bedrijf is onafhankelijk van het al dan niet ethisch handelen van andere bedrijven, maar hangt wel af van de kwaliteit van de diensten die het bedrijf levert, wat een eerlijk criterium is. Deze aanpak betekent echter wel een vrij drastische hervorming.

3.5.4 Concluderende gedachten

Volgens mij is er dus niets mis met software patenten op zich. Er gaan namelijk enkele voordelen mee gepaard (zoals erkenning), de bijhorende nadelen gelden alleen wanneer het bedrijf er onethische praktijken op na houdt. Bij open source constateren we iets dat een zekere gelijkenis vertoont: de voordelen zijn er, de nadelen hangen af van het al dan niet ethisch handelen van *derde partijen*.

Er zijn twee oplossingen voorgesteld: de eerste betekent minst werk en is een fantastische oplossing, maar is een utopie wanneer we de huidige wereld bekijken. Daarom is de tweede oplossing wellicht de beste: het vrij en open maken van alle vormen van informatie waarbij bedrijven inkomsten halen uit het leveren van diensten. Natuurlijk blijft in het tweede geval nog steeds de kwestie over: hoe gaan we om met het erkennen en belonen van echte innovatie die zich huisvest in het domein van informatie? (broncode, muziek, . . .) We kunnen toch ook niet zomaar alles overschakelen op diensten, er moet ook nog werk geleverd worden in de ontwikkeling van software. Hiervoor kan een tussenvorm gebruikt worden van beide oplossingen: op dergelijke innovaties patenten nemen maar met dergelijke licenties zodat het algemeen welzijn niet wordt benadeeld, maar er toch nog voldoende krediet (letterlijk en figuurlijk) wordt verworven voor de gedane innovaties. Hierbij hangen we opnieuw af van het geweten van de klanten die er gebruik van maken. Daarom kan het leveren van diensten zoals besproken in de derde oplossing een goede additie vormen.

Indien interesse in een (hypothetisch) globaal - maar gecentraliseerd - systeem voor het belonen van mensen of bedrijven die innovatief werk geleverd hebben, waarbij het (ethisch goed) belonen letterlijk wordt afgedwongen

van personen, verwijs ik u graag door naar “A new economic system for the information era”[3]

References

- [1] Coding Horror (2007) "Upgrading to a high efficiency power supply" <http://www.codinghorror.com/blog/archives/000871.html>
- [2] WikiPedia (2007) "Kapitalisme" <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kapitalisme>
- [3] José Malaquias "A new economic system for the information era"
- [4] Ole Tange "Patented European webshop" <http://webshop.ffii.org/>
- [5] "United States v. Microsoft" http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_v._Microsoft
- [6] "Microsoft's Dirty OEM-Secret" <http://www.kuro5hin.org/story/2001/10/23/13219/110>
- [7] "Letter to the Patent Office From Professor Donald Knuth" http://www.pluto.it/files/meeting1999/atti/no-patents/brevetti/docs/knuth_letter_en.html
- [8] "Microsoft's patent threats evoke retorts" <http://www.linux-watch.com/news/NS5336492731.html>
- [9] "Hooggerechtshof knabbelt aan rechten patenthouders" <http://tweakers.net/nieuws/47321>
- [10] William Hurley "Welcome to Opensville, Population Zero" <http://talk.bmc.com/blogs/blog-whurley/whurley/opensville>
- [11] Kaido Kikkas "Community Ethics and Challenges to Intellectual Property"